

*
* *

El tren sortia a les 4 del matí. Per la Tardor, a Leipzig, també és fosc de negra nit en aquella hora. I la fosca era encara més «evident» per la boira natural, i la vaga de tots els oficis a Saxonia.

Amb mistos i candela vareig lograr una «bujia» de llum. La candela me va permetre arribar amb tino i compte fins al carrer. D'allí a l'estació m'hi va portar el sentit de orientació natural a l'home, adhuc al cego, si bé a costa de algunes ensopegades amb acerres malestrugues que'm sortien al pas insospitades.

Mort de fret, m'asseguí al vagó. Com era un tren sense importància, els pasatgers, podiem, naturalment, resistir la baixa temperatura sense glaçar-nos.

Cares saxones, dures, flaques, els pòmuls sortits, sostinguts per lacaiesques patilles, ulls endinzats, paraules agres, sentiments aspres.

Zschornecwitz, Probsheida, Golpa, La Pleisse, Connewitz, Lieberwolkwitz, Plagwitz... Noms singulars de la terra saxona, estranys a l'ordinaria eufonia germànica. Terres llargues, planures immenses, boscos trencats apareixent en mig la boira incerta.

Es lleva el sol roig de cirera. Neu a l'entorn. Les petites corrents, glaçades. Glaçada l'humitat natural de la terra pantanosa; glaçada la boira sobre la verda ca-

tifa dels prats. M'adormo lleugerament per a atrapar les hores de son perdudes... Passa la visió de les planes de Leipzig... Somnio.

...el cap del gran exèrcit recorre la línia de batalla. Les ordres, un dia fermes, segures, són avui amarades de febre lassa. Els lloctinents astorats confien només en l'estrella del geni. En el front dels aliats, l'ambiciós Bernadotte, a l'ala esquerra, somniant en la corona de França; la testa dura de Blücher dòcil al consell avisat de Gneisenau; els batallons austriacs baixant les muntanyes de la Bohemia, els cosacs i el Zar...

Han d'acorrallar la fera francesa. Compten amb el diner britànic. Compten amb l'esperit de desvetlla nacional, que s'esten arreu, arreu de la terra on es parla alemany.

Baviera deixa l'emperador; part de les tropes saxones es passen cada dia a l'enemic... Ell se sent dèbil, ja que fa política. Envia parlamentarís... Ell es allà. Prou n'han sabut les tropes austriagues, dies abans, a Dresden. Però l'àliga es cansa de batre les ales, i els mariscals han sigut vençuts un a un.

Han d'acorrallar la bestia superba ja malalta i ferida. 16 Octubre 1813...

Hegemonia de Prusia en l'Europa Central que nasqué aquell dia; 1870: que arriba al màxim; 1917: que decau per la força del diner i les armes de la coalició mantinguda també per l'Anglaterra...

I aquells polacs que sostenien l'emperador, tropes fidels fins en els horrors de la retirada, confiaven en ell per a regenerar la nacionalitat perduda... Les mordaces de la confederació oriental la mantinguéren ofegada i erma. Sols ha sorgida novament al caure esbocinats grillons de la cadena d'oprobis que tanca la fortalesa d'un Estat modern.

En aquella terra mediterrània de llum pura i aire suau, de flairoses aromes; en aquelles ondulants verdositats romanes on es conreua la vinya i l'olivera; en aquella terra que estima la llibertat i homenatja, amb les costums dels avis, la llengua... la dolça llengua que parla..., quan serà que's trocegi, una al menys, de les dues barres d'estanalla que la subjecten?...

Perdo el son i les ganes de dormir.

Tot jo, braços, cames, enrampats. Haig de canviar de tren. Corrués de treballadors van al mateix lloc, a la gran central elèctrica de Zschornowitz a 2 km. de les mines de carbó de Golpa.

GOLPA.—No altre cosa em preocupa que escalfar-me, i prop d'una «estufa» romanc una hora.

Normalitzat ja el funcionament dels nervis i dels múscles, allargo la meua tarja, amablement oferta pel Ministeri de Negocis estrangers de Prússia, permetent-me visitar les Mines i la Central elèctrica.

Soc rebut per l'enginyer. Poques paraules i ja li tinc guanyada la confiança. Parlem mal de França...

Després veig els grans dragatges, les maniobres gegants d'extracció, les màquines per a desplaçar els carrils, les arrencadores de trens, els transports, la fàbrica de briquetes.

Aquest lignit té 2,500 calories per kg., 50 per cent d'aigua. Nosaltres a Catalunya en tenim de 5,000... El de Maquinenza 4,500 amb 20 per cent d'aigua i 16 de quitrans...

Sol..., (cosa que a mi no'm molesta massa) travesso un km. de bosc. La terra és mollà i plena de fulles rogenques. Els pins i abets en immenses fileres de columnes, drets i llençats, sostenen les verdes copes que tapen el cel. De tan en tan alzines, i a vora d'aigua doble filera de sàlzers. La nostra terra blanca és l'Urgell o el Camp de Tarragona. Allí no hi ha boscos com aquests, plans, indefinits... plens d'ombra. Els arbres a casa son clars... I allí a Reus hi ha tot d'arbres fruiters i conreus petits i reguerots multiplicats... Aquella terra és tota passió de viure, tota rialla, tota forma i contorn, transparent com llum de celistia, precisa com la claror d'una estrella.

La Central de Zochrnewitz es veu de lluny. 8 bàrbres xemeneies de 100 m... dotze torres de refrigeració com a castells feudals... Les casetes dels obrers voltan les naus de la fàbrica generadora, com en l'edat mitjana s'aplegaven les cel·les dels monjos i servents a les faldes i a la vora del temple romànic... Prop de la central, runes. D'un temple o castell antic? No, una fàbrica d'explosius que no tingueren paciència...

Tot vessa a la central, tot súa. Sorolls eixordadors, pols de calç, pols de carbó arreu. Obrers afluïts en treball constant. Carrers de calderes de 84 m. de llarg cada ú, 16 d'ample i 30 d'alt; naus de 120 metres per a les màquines. Cents mils caballs... Més «épatant» encara: tot fet en 300 dies.

Hi ha certs problemes, com el de l'electricificació de Ferrocarrils que són de impossible solució com a problemes isolats. La relació entre la càrrega mitja i la màxima és massa petita en la major part dels casos per a que el nou client en la central elèctrica sigui desitjable i per lo tant la tarifa sigui prou econòmica. No hi ha més que una sortida, que per altra part és aplicable a tot el problema ferroviari. I és considerar-lo formant part d'un problema més vast, amb lo que, resolent aquest se resol l'altre.

A la manera com se fa, per exemple, per a transportar, sense risc de trancadissa, vidres fràgils. Amb ells s'hi ajunten draps, papers, matèries blanques que absorbeixin els xocs.

Per a augmentar el factor de càrrega no hi ha més remei que augmentar el consum mig. I com sigui que això no pot lograr-se amb el transport per Ferrocarril i menys encara si aquest és de poc tràfec, és precis preveure un altre consum mig de nit i de dia, lo més elevat possible.

Sols les indústries electroquímiques permeten arribar-hi. I tots els pobles s'han llençat per aquesta via.

Arreu s'alcen fàbriques d'adobs, especialment de cianamida càlcica que és el nitrogenat de major rendiment.

Les nostres forces hidràuliques, petites o grosses, les nostres comarques riques en lignits, haurien de montar a peu de fàbrica, els organismes de transformació d'aquelles energies desvetllades per la inquietut del nostre seny.

Cal explicar als catalans que Catalunya és un paradís, que és una terra admirablement dotada. I que és deure nostre el treure'n partit. Tenim sals potàssiques a Suria, podem tenir adobs nitrogenats a desdí, quitrans i olis, amb que fonamentar les indústries químiques...

Tenim tot lo que fa falta per a mantenir-nos, per avençar.

No més cal preguntar si tenim bona voluntat i confiança en nosaltres mateixos.

Terra meva: surt, surt aviat del cau de misereries en que et debats. Misereries d'esperit, de finança, d'egoisme, d'especulació desenfrenada. Sorgeix, sorgeix robusta, coneixen-te a tu mateixa; trèu de les entranyes els tresors, de tos fills nou esperit i empenya nova, i val-te, val-te... que a la lluita propera, si no arreplegues totes les possibilitats, podries quedar anorreada i sense ànima.

E. TERRADAS.

Octubre 1920.

COMUNIÓ

*He vist creixer les plantes;
he sentit com respiren els insectes
i com la llum es difondeix. ¡Oh santes investigacions
d'abstrusitats dilectes!
La fé m'ha overt els ulls i joiós penso
que el dolç delit d'un dolç esper m'abriva
deixondint-me els sentits, car ja començo
a gaudir saviament la força viva
que remou l'Univers. ¡Sement dispersa!
arreu goixes igual semblant diversa.*

ENRIC LLUELLES.